

Innledning

I hovedavtalen for jordbruket heter det: «Avtaleverket for jordbruket har til formål å regulere tiltak som er egnet til å fremme fastlagte mål for jordbruket, og som ikke er uttømmende regulert ved lov, stortingsvedtak eller forskrift.»

Ett viktig premiss for forhandlingene er de politiske vedtatte mål for landbrukspolitikken. De er utformet under følgende overskrifter:

- Matsikkerhet og beredskap
- Landbruk over hele landet
- Økt verdiskapning
- Bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser

Beredskapshensyn i form av økt selvforsyningsgrad har blitt vektlagt noe mer gjennom de siste oppgjørene.

Det betyr at det forhandles om gjennomføringen av norsk landbrukspolitikk i sin helhet med de overordnede målsetninger som Stortinget har lagt. Begrepet bærekraft har i avtalesammenheng blitt knyttet til miljømessig bærekraft, men bærekraftbegrepet omfatter også økonomisk og sosial bærekraft. Jordbruksforhandlingene dreier seg derfor om alle sider ved bærekraftbegrepet. I kraft av rollen som markedsregulator gir TINE årlig innspill til jordbrukets forhandlingsutvalg med vurderinger av markedssituasjonen. TINE skal også fremme våre medlemmers interesser inn mot jordbruksforhandlingene. Det er styret i TINE som gir innspillet til faglagene, før faglagene forhandler med staten på vegne av norske bønder.

Tidligere var anbefaling om målpris, og begrunnelsen for anbefalingen, det sentrale i TINEs innspill. Fra 1. november 2024 ble målpris avviklet som prissystem og erstattet med Planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE). Denne fastsettes 2 ganger i kalenderåret.

Innspillet til forhandlingene i 2025 omhandlet derfor tilskuddsordninger, bærekraft og regulatoriske forhold med betydning for melkeprodusenter og melkeproduksjon.

Produsentlagene inviteres til å komme med innspill før styrets behandling.

Frist for innspill er 13. november 2025.

Produsentlagene velger selv arbeidsform, enten internt i AU eller i et produsentlagsmøte, digitalt eller fysisk.

Link til Forms-skjema: [Forms jordbruksforhandlingene](#)

Hvem svarer du på vegne av:

- *Meg selv*
- *Produsentlaget*

Hvilket produsentlag svarer du på vegne av?

- *Åpent kommentarfelt*

Dersom du svarer på vegne av produsentlaget, er høringen behandlet i:

- *AU*
- *Åpent møte med produsentlaget*
- *Begge deler*

Økonomi – inntekt

Inntektsutvikling

Økonomisk bærekraft er en forutsetning for melkeproduksjon i hele landet.

Jordbruksavtalen har en rekke tilskuddsordninger som skal bidra til økonomien, dels differensiert ut fra geografi og dels differensiert i forhold til driftsomfang.

Spørsmål:

Rangerer tilskuddene etter hva som er viktig for deg/dere i forhold til produksjonsøkonomi. Gi gjerne kommentarer om ulike oppfatninger under neste spørsmål.

Pristilskudd	
Driftstilskudd	
Husdyrtilskudd	
Beitetilskudd	
Areal- og kulturlandskapstilskudd	
Avløsertilskudd	

Kommentarer:

Investerings og bedriftsutviklingsmidler (IBU-ordningen)

Nær halvparten av midlene avsatt over Landbrukets utviklingsfond er lagt til IBU-ordningen, og utgjør for 2026 1.312,5 mill. kr. Løsdriftskravet fra 2034 har vært en driver for å få opp denne avsetningen, men det gjenstår fortsatt mye arbeid og investeringer for å innfri dette kravet samtidig som vi skal muliggjøre relativ geografisk stabilitet i melkeproduksjonen. Videre avdekket innspillsrunden fra produsentlag og medlemmer i 2024/25 at det ville melde seg et behov for fornyelse av eldre løsdriftsfjøs.

I 2024 var det 32 kyr som utgjorde gjennomsnittet for bruk i norsk melkeproduksjon, og gjennomsnitt leveransen var på om lag 270.000 liter.

I sluttprotokollen fra jordbruksforhandlingene i 2025 er avtalepartene enige om en rekke nasjonale føringer for forvaltningen av IBU-midler for 2026. For melkeproduksjonsbruk heter det spesifikt:

«Innen melkeproduksjon er det særlig behov for å prioritere fornying av fjøs med inntil 30 kyr uten at det medfører krav til økt produksjonsvolum eller besetningsstørrelse», og «Investeringstilskudd til seterfjøs og tilhørende infrastruktur til seterdrift skal prioriteres».

Spørsmål:

Bør de nasjonale prioriteringene fra 2025- avtalen ligge fast, eller bør de endres?

- *Ligge fast*
- *Endres*

Hvis endres: Hvilke endringer vil du/dere foreslå?

- *Føringer knyttet til antall kyr*
- *Føringer knyttet til produksjonsvolum*
- *Føringer knyttet til utskifting av tekniske løsninger*
- *Bestemmelser om tilskuddsandel*

Klima, miljø og bærekraft

Jordbruksavtalen omfatter både økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft. I selve forhandlingene er området klima og miljø en egen tematikk, og følges opp ved ulike bevilgninger over avtalen.

Et bærekraftig landbruk handler om å produsere på en slik måte at man ikke ødelegger fremtidige generasjoners muligheter til å utnytte naturressursene. Det handler om å produsere med minst mulig negative effekter for klima og miljø, samtidig som økonomiske og sosiale forhold er tilfredsstillende hos produsenten.

Innen 2030 skal landbruket redusere klimagassutslippene med 5 millioner tonn CO₂ ifølge avtalen mellom Staten og faglagene. Landbrukets klimaplan 2021-2030 tilsier at halvparten av denne reduksjonen oppnås fra fôrings- og avlsstrategier i husdyrproduksjonen. MetanHUB er etablert som et prosjekt finansiert over jordbruksavtalen for å fremskaffe et kunnskapsgrunnlag for å ta i bruk metanreduserende forvarer i fôr.

I innspillet til jordbrukets forhandlingsutvalg i 2025 ba vi om at en rekke ordninger måtte sees i et bærekraftperspektiv, og da videreutvikles og styrkes. Følgende ordninger ble trukket frem i forhold til budsjettprioriteringer:

- Budsjettprioritering – bærekraft, tilskudd til klimarådgivning
- Budsjettprioritering, bærekraft, tilskudd til Bionova
- Budsjettprioritering, bærekraft, støtte til gårdsbiogassanlegg og forstudier
- Budsjettprioritering, bærekraft, økt tilskudd til drenering
- Budsjettprioritering, bærekraft, bevissthet om verdi av grovfôr kvalitet, dokumentasjon av kvalitet og avling

Spørsmål:

1. *Hvilken av disse ordningene vil i dag kunne gi deg/dere mest utbytte for bærekraftarbeidet i din/deres produksjon?*
2. *Hvilke ordninger ville du/dere gitt prioritet med tanke på bærekraftsarbeidet fram mot 2035?*
3. *Er det andre forhold/tilskuddsordninger som burde vurderes i et bærekraftperspektiv?*

I sluttprotokollen fra jordbruksoppgjøret i 2025 står det bl.a.:

«Mulighet for tildeling av metanreduserende forvarer til dyr på beite er foreløpig uavklart, siden god effekt av metanreduserende forvarer ser ut til å kreve hyppig tildeling gjennom døgnet. Det er derfor viktig å finne løsninger tilpassa norske forhold, driftsopplegg og struktur. Partene legger derfor vekt på å fortsette og støtte arbeidet i MetanHUB til å gjennomføre metabolismeforsøk og videre utprøving. MetanHUB arbeider nå også med å teste ut flere typer metanreduserende fôrvarer på flere dyregrupper, noe partene anser

som veldig viktig for høy implementeringsgrad på sikt. Partene ønsker en tettere kontakt med MetanHUB i form av en referansegruppe for informasjon og forankring av arbeidet.

Partene tar sikte på å fastsette en implementeringsplan for bruk av metanreduserende fôrvarer i melkeproduksjonen i jordbruksforhandlingene 2026, gjennom opptrappende virkemiddelbruk frem mot et krav om bruk av metanreduserende fôrvarer i innefôringsperioden for husdyrtilskuddet for melkekyr på post 74.14. Det vil også være aktuelt å implementere et krav for kjøttfe og andre drøvtyggere – og i økologisk produksjon - når det foreligger godkjente metanreduserende fôrvarer og fôringspraksis som kan tas i bruk for disse produksjonene tilpasset norske forhold.»

Partene konkluderer blant annet med:

«Det arbeides med sikte på at det skal innføres bruk av metanreduserende fôrvarer til melkeku i minimum 80 dager per år som et krav for å motta husdyrtilskudd fra søknadsomgangen 2027, med nødvendige avgrensinger. Dette er en ambisiøs målsetting som krever utredning av bl.a. forvaltningsmessige, økonomiske og praktiske hensyn. Det bør også sees nærmere på hvilken rolle Bionova skal spille for å bidra til nødvendige investeringer for tildeling. Det må også legges til rette for at bønder som tar i bruk metanreduserende fôrvarer har nødvendig kunnskap om og kjennskap til hvordan dette skal håndteres for å oppnå tilsiktet effekt.»

I innspillet fra TINE til jordbruksforhandlingene i 2025 ble det tydeliggjort at melkeprodusentene måtte få tydelige garantier for at merkostnader ved bruk av metanreduserende forvarer måtte kompenseres.

I jordbruksavtalen fra 2025 er det prinsipiell enighet om at metanreduserende forvarer skal tas i bruk i melkeproduksjonen. Stortinget har sluttet seg til dette gjennom sin behandling av oppgjøret. TINE vil i forkant av jordbruksoppgjøret 2026 spille følge opp innspillet om at dette må kompenseres for direkte utgifter og merarbeid.

Spørsmål:

Bør kompensasjonen komme i form av:

- 1) Økt husdyrtilskudd (basert på kostnad per dyr)*
- 2) Økt pristilskudd (basert på kostnad per produsert liter melk)*

I forlengelsen av dette spørsmålet reiser det seg en problemstilling. Skal kompensasjon kun rette seg mot en spesifikk fôrtilsetning, eller bør det åpnes for flere valgmuligheter for å få godkjent fôring med metanreduserende effekt?

- 1) Det er kun ett tilsetningsstoff med metanreduserende effekt som kan gi kompensasjon for kostnader til innkjøp og arbeid*

- 2) *Det åpnes for valg mellom ulike tilsetningsstoff som har dokumentert effekt på utslipp av metan for rett til kostnadskompensasjon*
- 3) *Det åpnes for at den enkelte produsent ved dokumentasjon av tiltak innen føring med effekt på utslipp av metan får kostnadskompensasjon.*

Særskilt om geit

I sluttprotokollen fra jordbruksoppgjøret i 2025 er det opprettet en partssammensatt arbeidsgruppe med følgende formål:

«Helhetlig gjennomgang av geiteholdet i Norge, både kjøtt- og melkeproduksjon. Vurdering markedsmuligheter, produksjon og produksjonsmiljøene som et utgangspunkt for veivalg for næringen innenfor de landbrukspolitiske målene».

Spørsmål:

Har du/dere allerede i forkant av arbeidsgruppens rapport innspill som jordbrukets forhandlingsutvalg bør ha med seg inn i forhandlingene?

Særskilt om økologisk melkeproduksjon

Det meldes om en økende etterspørsel for økologiske meieriprodukter. Det er også et politisk mål å øke forbruket av økologiske produkter Dette kan bety økt behov for råvare.

Spørsmål:

Vil det være gunstig å bruke jordbruksavtalens bestemmelser om tilskudd til å styre økologisk melkeproduksjon mot spesifikke geografiske områder?

Kommentarer:

Konkurranseskraft for norsk melk

Jordbruksavtalen regulerer også enkelte forhold som berører norsk næringsmiddelindustri. En sentral ordning er systemet med råvarepris kompensasjon (RÅK-ordningen) for norske jordbruksråvarer som inngår i bearbeidede produkter som er listet i EØS-avtalens protokoll 3. Bevilgningene til dette formål over jordbruksavtalen varierer fra år til år, basert på utviklingen i pris på råvarer i Norge og EU, valutavariasjon og anslag på volum. For at norsk produserte, bearbeidede produkter skal kunne oppnå tilskudd til råvaren, forutsettes det at det er import av konkurrerende vare. Ordningen er etablert for å sikre avsetning for norske råvarer til norsk næringsmiddelindustri som er utsatt for importkonkurranse. For 2025 var det avsatt 315 mill. kroner til ordningen. Om lag 90 prosent brukes til å skrive ned prisen på meieriråvarer. Det er også viktig å ha med seg at 33 prosent – en tredjedel – av norsk melk inngår i produkter som er listet i EØS-avtalens protokoll 3.

Vi har sett en tiltakende import av meieriprodukter listet i EØS-avtalens protokoll 3. Dette gjelder ulike smaksatte varianter av melkedrikk og yoghurt.

Spørsmål:

Tilskudd over jordbruksavtalen til dette formål konkurrerer om midler som kan brukes til andre formål. I hvor stor grad bør midler til RÅK-ordningen ha prioritet i forhold til andre ordninger?

I forhold til:	I svært stor grad	I stor grad	Hverken eller	I liten grad	I svært liten grad
Pristilskudd					
Driftstilskudd					
Husdyrtilskudd					
Beitetilskudd					
Areal- og kulturlandskapstilskudd					
Avløsertilskudd					
IBU-midler					
Andre SMIL midler					

Velferdsordninger og rekruttering

Velferdsordningene i landbruket omfatter tilskudd til avløsning ved ferie, fritid og sykdom, samt tidligpensjonsordningen.

Spørsmål:

Hva er hovedbarrieren knyttet til avløsningsordningene. Eksempel: er det kostnaden ved avløsning til ferie fritid som er en barriere eller er barrieren tilgang på avløser

Hovedutfordringen er kostnadene til avløsning	
Hovedutfordringen er mangel på kvalifisert avløser	
Det er ingen utfordringer i mitt/vårt område	